

ABŞ-dan ermənilərə növbəti zərbə

İşğalçıların Azərbaycan torpaqlarında həyata keçirdiyi vandallıqlar beynəlxalq səviyyədə də etiraf olunur

30 ilə yaxın işğal altında qalan torpaqlarımız ermənilər tərəfindən yalnız talan olunmayıb. Bu dövrdə bütün şəhər və kəndlərimiz, tarixi və dini abidələrimiz, mədəni dəyərlərimiz həm də vandalizmə məruz qalıb, dağıdılıb. Bütün dünyaya özünü nəcib xalq kimi tanıتماğa çalışan ermənilərin bu dövrdə işğal altında saxladıkları Azərbaycan torpaqlarında törətdikləri barbarlığın miqyasının tarixdə təyibərabəri yoxdur.

Özlərindən saxta tarix uyduran ermənilər işğal dövründə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı mədəni və milli abidələrimizi özününküləşdirməyə çalışıblar. Buna nail olmadıqda isə onu dağıdıblar. 30 ilə yaxın bir müddətdə işğal altında saxladıkları torpaqlarımızda Azərbaycan xalqına aid tarixi izləri ən müxtəlif üsullarla itirməyə çalışıblar. Hətta qəbirlərdən insan sümüklərinin çıxarılmasına qədər vəhşiliyə imza atıblar.

Lakin artıq ermənilər öz əməllərini örtbasdır edə və bunun üçün özlərindən yeni saxtakarlıqlar uydura bilmirlər. Çünki beynəlxalq ictimaiyyət Vətən müharibəsindən sonra yaranmış yeni reallıqları qəbul etdiyi kimi, ermənilərin Azərbaycan torpaqlarında həyata keçirdikləri vandallıqları da etiraf etməyə başlayıb. Bunun ən bariz nümunələrindən biri ABŞ Dövlət Departamentinin dünyada dini etiqad azadlığının vəziyyəti ilə bağlı 2021-ci il üçün illik hesabatında yer alan məlumatlardır.

Ermənistanda dini zəmində güclü nifrət mövcuddur

Multikulturalizmin və multikonfessional icmaların ölkəmizdə mövcud olmasını təsdiq edən hesabatda bildirilir ki, Azərbaycan Respublikasında Rus pravoslav kilsəsi, Gürcü pravoslav kilsəsi, Erməni apostol kilsəsi, Yeddinci günün adventistləri, Molokan kilsəsi, Roma katolik kilsəsi, yevangelistlər, baptistlər və Yehovanın şahidləri, yəhudilərin və bəhailərin sinəqoqları, məbədləri və digər dini evləri də fəaliyyət göstərir.

Ermənistanə gəldikdə isə hesabatda qeyd olunur ki, bu ölkədə dini zəmində nifrət halları mövcuddur. Belə ki, Yəhudi icmasının üzvləri 2020-ci ilin payızında Vətən müharibəsi zamanı İsrailin Azərbaycana göstərdiyi dəstəyə görə antisemitizmin, o cümlədən Ermənistan ictimaiyyəti nümayəndələrinin mənfi çıxışlarının və yəhudilərə qarşı vandalizmin artdığını bildiriblər. Holokost və Soyqırımı Memorialının 2020-ci ilin müharibəsindən sonra üçüncü dəfə vandalizmə məruz qaldığı qeyd olunur. Azlıqların dini nümayəndələri bildiriblər ki, Ermənistanda cəmiyyət və ailə təzyiqləri etnik ermənilər üçün erməni apostol dinindən başqa dinə etiqad etməyə əsas maneə olaraq qalır.

Siyasi-diplomatik fəaliyyətin uğurlu nəticəsi

Hesabatda ermənilərin Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə Azərbaycanın tarixi-mədəni irsinə qarşı törətdikləri vandallıqlar, məscidlərin, qəbirlərin təhqir olunması ilə bağlı məlumatların yer alması Azərbaycan dövlətinin Vətən müharibəsindən sonra

sistemli şəkildə həyata keçirdiyi diplomatik fəaliyyətin uğurlu nəticəsidir. Məsələn, hesabat müəlliflərinin istinad etdiyi sənədlərdən biri Avropa Şurası Parlament Assambleyasının qəbul etdiyi "Ermənistan və Azərbaycan arasında münəqişənin humanitar nəticələri. Dağlıq Qarabağ münəqişəsi" adlı qətnamədir. Hesabatda həmin qətnaməyə istinadən qeyd olunur ki, əvvəllər Ermənistanın dəstəklədiyi separatçıların nəzarətində olan və Azərbaycan tərəfindən azad edilən ərazilərdə vurulan zərərə və dağıntılara, "xüsusilə də Ağdam, Füzuli və digər ərazilərin demək olar ki, tamamilə dağıdılması və talan edilməsinə, habelə son 30 il ərzində mədəni irsin istismarına" görə Ermənistan məsuliyyət daşıyır.

Müharibədən sonra Azərbaycan dövləti işğaldan azad olunmuş ərazilərə xarici diplomatların, jurnalistlərin, bloqçuların, vətəndaş cəmiyyəti təmsilçilərinin çoxsaylı səfərlərini təşkil edib. Məhz onların Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə şahidi olduqları erməni barbarlığı ABŞ Dövlət Departamentinin diqqətindən yayınmayıb. Hesabatda qeyd olunur ki, Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərinə səfər etmiş diplomatların, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin və jurnalistlərin sözlərinə görə, Ermənistanın nəzarəti altında olarkən bu ərazilərdə yüzlərlə abidə, o cümlədən regionun etnik azərbaycanlıların istifadə etdiyi məscidləri, ziyarətəhəlləri talan edilib, vandalizmə, təhqirlərə məruz qalıb və ya tamamilə dağıdılıb.

Dünyaşöhrətli fotojurnalist Rza Deqqətinin çəkdiyi fotolar da hesabat müəlliflərinin diqqətini çəkib. Sənəddə qeyd olunur ki, "REZA" kimi tanınan peşəkar dünyaşöhrətli fotojurnalist Rza Deqqəti Füzuli, Ağdam, Zəngilan, Kəlbəcər və Cəbrayıl rayonlarında onlarca azərbaycanlı qəbiristanlığının sistemli şəkildə dağıdılmasını lentə alaraq sənədləşdirib. Qəbirlər təhqir edilib, bəzi hallarda qəbirləri qarət etmək üçün çuxurlar qazılıb, digər yerlərdə isə ağır tikinti texnikası istifadə edərək qəbirlərin dağıdılıb qarətgərlik edilməsinə dair sübutlar toplanıb. Bir çox qəbirlərin başdaşları dağıdılıb. Bundan əlavə, azərbaycanlıların cəsədlərinin qalıqları təhqir edilib, qızıl dişləri çıxarılıb, sümükləri isə ərazilərdə səpələnib və ya bəzi hallarda

tamamilə dağıdılıb. Deqqətinin sözlərinə görə, erməni məzarları demək olar ki, toxunulmaz qalıb.

Qərb diplomatları qəbiristanlıqda yalnız bir sınıq başdaşının qaldığını bildiriblər

Hesabatda Azərbaycan ərazilərinin ermənilər tərəfindən minalanması məsələsinə də toxunulub. Qeyd olunub ki, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramının və Azərbaycan hökumətinin fikrincə, Azərbaycanın azad olunmuş ərazilərinin ermənilər tərəfindən geniş şəkildə minalanması şəhər və kəndlərdəki yüzlərlə dini obyektin böyük əksəriyyətinə girişi qeyri-mümkün edib və o abidələrə dəyən ziyanın həcmi illər boyu naməlum qala bilər.

Bununla belə hesabat müəlliflərinin fikrincə, aşkar olunmuş və sənədləşdirilmiş ziyanı bir neçə misalla nümayiş etdirmək olar. Məsələn, Füzuli rayonundakı XIX əsrə aid olan Hacı Ələkbər məscidinin ermənilər tərəfindən dağıdılmasını, Ağdamdakı Cümə məscidinin üzərində erməni dilində qraffiti yazılmasını və məhrabının güllələnməsini qeyd etmək olar. Ağdam rayonundakı qəbiristanlıqlar, o cümlədən şəhərin Şəhidlər xiyabanı və İmarət Qərvənd qəbiristanlığının XVIII əsrə aid müqəddəs və tarixi məqbərələri təhqir edilib, talan edilib və ya dağıdılıb. Hesabatda qeyd olunur ki, Şəhidlər xiyabanını ziyarət edən Qərb diplomatları bir vaxtlar cəsədlərin basdırıldığı çuxurları gördüklərini və qəbiristanlıqda yalnız bir sınıq başdaşının qaldığını bildiriblər.

44 günlük müharibədən sonra dünya 30 ilə yaxın Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayan təcavüzkarın hansı xislətin daşıyıcısı olduğunu görməyə başlayıb. Belə etirafırlar və hesabatlar isə çox olacaq və xəstə erməni təfəkkürünün bəşəriyyətə ləkə olduğu beynəlxalq səviyyədə tam təsdiqini tapacaq.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"